

Velika stavka obrežnih delavcev na obeh obalah končala z zmago

Izvojevali so višje mezde, povratno plačo, plačane počitnice in blaginjsko podporo. — Philip Murray ponovno izvoljen za predsednika CIO

New York. — Sporazum, ki so ga dosegli predstavniki unije pristaniških delavcev ADF in parobrodskih družb, določa: Provizijo v pogodbi, da bodo delavci na delu štiri ure po vpoklicu na delo vsak dan, kar je bilo v veljavi v stari pogodbi. Jamstvo za šesturno delo za one, ki začno delati ob 8. zjutraj in ob 1. popoldne. En teden plačanih počitnic za delavce, ki delajo 800 do 1,349 ur na leto, in dva tedna plačanih počitnic za one, ki delajo 1,350 ur ali več na leto. Zvišanje plače za 19½ na uro po sedanjih plačilnih lestvicah \$2.62½ za nočno, čezurno in sobotno ter nedeljsko delo. Pogodba je retroaktivna (povratna), to je, da bo segala nazaj do 21. avgusta, kar pomeni, da bodo člani unije prejeli povrnjeni del meze na podlagi povišanja plače. V stavki je bilo zavezovalnih 65,000 članov unije obrežnih delavcev CIO. Stavka je trajala 16 dni. Detalji pogodbe so bili predloženi članom v odobritev. Unija je tudi izvojevala zahtevo za blaginjski sklad. **San Francisco.** — Unija obrežnih delavcev CIO in unija skladiščnih delavcev CIO sta naznanili, da so unijski predstavniki dosegli sporazum s pred-

Program progresivne stranke

Kongres naj sprejme zakone v korist ljudstva

Chicago. — Eksekutivni odbor progresivne stranke, ki je zboroval v hotelu Knickerbocker, je sprejel program, ki ga bo pripočel novemu kongresu v sprejetje. Program v glavnem vsebuje točke, ki jih je predsednik Truman navajal v svojih kampanjskih govorih. Progresivna stranka urgira kongres, naj pojača kontrolo stanarin, odpravi Taft-Hartleyev zakon, uzakoni civilne pravice proti diskriminacijam pri uposilvah delavcev, naj sprejme protinflacijski zakon in zakon proti volilnemu davku. V nekaterih podstavkih je program progresivne stranke bolj opredeljen. Progresivci zahtevajo en dolar minimalne plače na uro, zvišanje davčnih izjemščin za osebe dohodke do \$4,000 za družine štirih članov in \$100 mesečno penzijo za vse osebe od 60. leta starosti naprej. Na seji eksekutive je bil navzoč tudi Henry Wallace, predsedniški kandidat v zadnjih volitvah. Rekel je, da sedaj še ne ve, če bo zopet kandidiral za predsednika leta 1952 ali če bo kandidiral za senatorja v New Yorku leta 1950. "To je odvisno od stranke same. Ako bodo razmere zahtevale in če bo v dobroti stranki, se bom odločil za eno ali drugo," je rekel Wallace. Navzoč je bil tudi senator Glen Taylor, ki je kandidiral za podpredsednika na progresivni listi. Vseh udeležencev je bilo okrog 220. Sprejeta je bila resolucija z obsodbo hotela Maryland, ker je upravitelj odredel sobo nekemu zamorcu potem, ko je sobo že dobil. S posebno resolucijo se je stranka izrekla za nadaljevanje započete dela za svetovni mir in za razširjanje strankinega dela v bodoče.

Porast rojstev na Japonskem

Prebivalstvo naraslo na 80,800,000

Tokio. — Velik podvig številnih rojstev na Japonskem v povojni dobi dela statističarjem skrb. Znižanje smrtnih slučajev in podvig rojstev sta dvignila število japonskega prebivalstva na 80,800,000 ljudi. To pomeni, da se je število prebivalstva po zaključeni vojni zvišalo za 8,000,000. Število vojakov in civilistov, ki so se vrnili domov iz drugih držav, znaša le nekaj nad polovico skupnega porastka. Na podlagi sedanjih ugotovitev, ki so jih dognali okupacijski veščaki, ima Japonska 568 oseb na vsako kvadratno miljo. Pred osmimi meseci so statističarji ugotovili, da bo Japonska dosegla število 80,000,000 prebivalcev leta 1950, pa so se ustili. V resnici so Japonci to število prekorčili z dodatnim milijonom ljudi. Računa se, da bo Japonska leta 1950 imela 83,800,000 prebivalcev, več kot 90,000,000 do leta 1955 in več kot 100,000,000 leta 1970. Nekateri Američani in Japonci so zaskrbljeni, kajti Japonski primanjkuje vsega, ne pa otrok. Višek rojstev je bil dosežen letos, ko se je samo v enem mesecu rodilo 30,000 otrok. Poleg tega pa je zdravstvenim zasedbim oblastem uspelo skriti število smrtnih slučajev na polovico. **Rusi bodo kmalu izdelali atomsko bombo**

Chicago. — Kenneth de Courcy, urednik londonskega magazina Intelligence Digest, ki se bavi z vohunskim poizvedovanjem, je pred člani kluba Union League izjavil, da bo Rusija imela atomsko bombo med 1. in 15. junijem prihodnjega leta. De Courcy je govoril o predmetu "Svetovni mir ali vojna." Rekel je, da imajo Rusi vse potrebne priprave za izdelovanje atomskih bomb v posebnem mestu, ki se imenuje Atomgrad blizu afganistanske meje. "Ko bodo Rusi izdelali prvo atomsko bombo, lahko izdelali štiri atomske bombe vsak mesec," je rekel De Courcy.

Program progresivne stranke

Kongres naj sprejme zakone v korist ljudstva

Chicago. — Eksekutivni odbor progresivne stranke, ki je zboroval v hotelu Knickerbocker, je sprejel program, ki ga bo pripočel novemu kongresu v sprejetje. Program v glavnem vsebuje točke, ki jih je predsednik Truman navajal v svojih kampanjskih govorih. Progresivna stranka urgira kongres, naj pojača kontrolo stanarin, odpravi Taft-Hartleyev zakon, uzakoni civilne pravice proti diskriminacijam pri uposilvah delavcev, naj sprejme protinflacijski zakon in zakon proti volilnemu davku. V nekaterih podstavkih je program progresivne stranke bolj opredeljen. Progresivci zahtevajo en dolar minimalne plače na uro, zvišanje davčnih izjemščin za osebe dohodke do \$4,000 za družine štirih članov in \$100 mesečno penzijo za vse osebe od 60. leta starosti naprej. Na seji eksekutive je bil navzoč tudi Henry Wallace, predsedniški kandidat v zadnjih volitvah. Rekel je, da sedaj še ne ve, če bo zopet kandidiral za predsednika leta 1952 ali če bo kandidiral za senatorja v New Yorku leta 1950. "To je odvisno od stranke same. Ako bodo razmere zahtevale in če bo v dobroti stranki, se bom odločil za eno ali drugo," je rekel Wallace. Navzoč je bil tudi senator Glen Taylor, ki je kandidiral za podpredsednika na progresivni listi. Vseh udeležencev je bilo okrog 220. Sprejeta je bila resolucija z obsodbo hotela Maryland, ker je upravitelj odredel sobo nekemu zamorcu potem, ko je sobo že dobil. S posebno resolucijo se je stranka izrekla za nadaljevanje započete dela za svetovni mir in za razširjanje strankinega dela v bodoče.

Trumanov program proti inflaciji

Washington. — Dr. Edwin G. Nourse, načelnik predsednikovega sveta ekonomskih svetovalec, je razkril, da bo predsednik Truman predložil novemu kongresu definitiven program proti inflaciji v januarju. Detalji programa še niso razkriti, doznava pa se, da bo Truman zahteval od kongresa, naj sprejme načrt, ki bi ustavil inflacijo.

Francija bo imela besedo v Porurju

Nadzirala bo porursko produkcijo

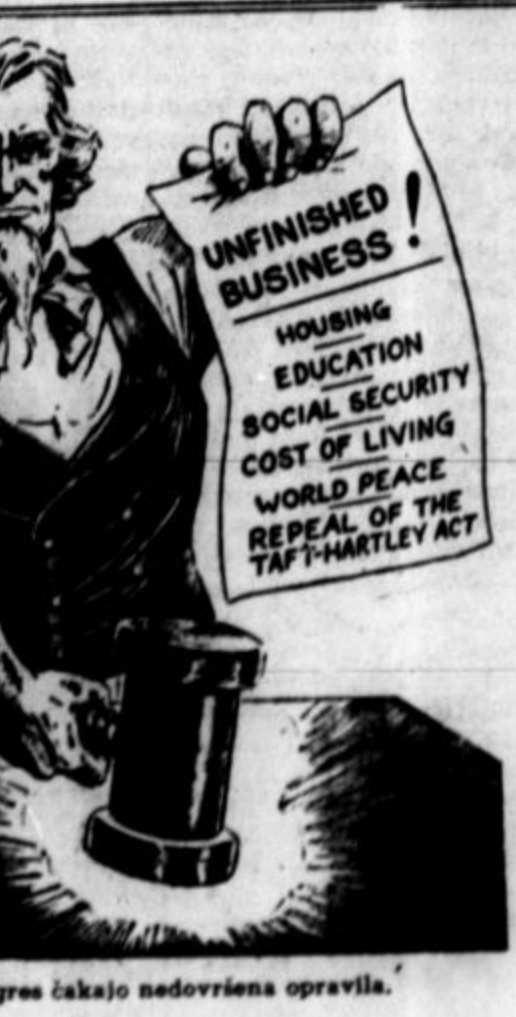
Pariz. — Besednik francoske vlade je izjavil, da bo Francija sprejela ponudbo državnega tajnika Marshalla, da bo Francija imela besedo pri nadziranju porurskih industrij, ki bodo vrnjene nemški upravi. Amerika in Anglija sta sklenili, da pride Porurje zopet v nemške roke, nadzorstvo obratovanja in produkcije pa ostane pod kontrolo Amerike, Anglije in Francije. V Porurju se nahajajo velike industrije železa in jekla ter premoga. Prvotno sta Amerika in Anglija nameravali vrniti porurske industrije Nemčiji brez vsakega nadzorstva. Francija je ostro nasprotovala tej skemi, ker se boji, da bi Nemčija obnovila svojo vojno mašino. Kompromis je bil storjen z Marshallovo ponudbo, da vse tri države nadzorujejo porurske industrije, da Nemci ne bodo producirali vojnega orožja za bodoči napad. Porurje je v britski zasedbeni coni. Amerika in Anglija z ostalimi zasedbenimi državami sta na londonski konferenci delali zadnji načrt glede Porurja, četudi še ni bila sklenjena mirovna pogodba za Nemčijo. S tem korakom so zapadne države ignorirale Rusijo, ki bo na mirovnih pogajanjih imela odločevalno besedo. Pričakuje se, da bo Francija sedaj privolila v spojitve svoje zasedbene cone v Nemčiji z ameriško in britsko cono, ki jo imenujejo Biconije.

Federalni sodnik za enake pravice

Charleston, S. C. — Federalni sodnik J. Watts Waring je odločil, da imajo zamorci pravico do članstva v demokratični stranki. Dalje je odločil, da so strankine državne primarne volitve pravilne, na katerih volilci izberejo svoje predsedniške elektrorje, senatorje in kongresnike ter da strankini uradniki nimajo pravice delati razlik med državljani radi plemena ali barve.

Anglija dobila dodatno posojilo

London. — Ekonomska uprava za pomoč zapadnim evropskim državam na podlagi Marshallovega programa je dovolila Angliji nadaljnih \$414,000,000 posojila. Od te vsote bo Anglija kupila v Ameriki za 182,000,000 blaga, največ tobaka, gasolina in drugih oljnih produktov.



Kongres čaka nedovršena opravila.

Domače vesti

Podlegel požodbam

Presto, Pa. — Dne 22. nov. je umrl Anton Petrovič, predsednik društva 166 SNPJ, star 61 let, rojen v Borovnici pri Vrhniki. Podlegel je težkim poškodbam, ki jih je dobil 20. nov. pri delu v premogorovu. Zapušča ženo in dva sina, katerim družvo izreka sožalje.

Nov grob v Penni

Moon Run, Pa. — Dne 23. nov. je umrl Frank Avbel, doma iz Vrhnice, fara Česenik pri Zagorju. Bil je član društva 88 SNPJ. Samostojnega društva in KSKJ. Tukaj zapuša ženo, s katero je bil pet let. Bolan je bil od 5. aprila, ves čas v bolnišnici.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Umrla je Frances Pangeršić, doma iz Zagarskega vrha, fara Javor pod Ljubljano, v Ameriki 39 let. Zapuša hčer Frances Breskvar, tri poročene vnukinje, tri pravnuke in dve nečakinji. Mož je umrl pred tremi leti. — Dalje je umrl Martin Ocivrak, ki zapuša ženo, štiri sestre in brata. — V Albionu, Pa., je umrl bivši Clevelandčan in zemljiški agent Peter Popovič, star 60 let, v Ameriki blizu 50 let. Blizu svojega doma je bil zadet od avta in umrl je v bolnišnici v Erieju. Zapuša sestro, več nečakov in nečakinj. Pokopan je bil v Clevelandu.

"Kitajski vso pomoč, ali nobene"

Propovednik tega gesla je bivši senator

Washington. — Ameriška vlada se mora odločiti, da nudi Čiang Kajšekovi Kitajski "vso pomoč, ali pa nobene." In sicer je "vsa pomoč" potrebna takoj, ne šele čez mesec. To je jedro dolgega poročila bivšega demokratskega senatorja D. Wortha Clarka iz Idaha, ki ga je predložil senatnemu apropricijskemu odbeku. Ta osek, ki je pod republikanskim vodstvom, je meseca septembra poslal Clarka na Kitajsko. On je prišel z ladjo v Šanghaj 9. oktobra, potem pa je več tednov konferiral z vojaškimi in civilnimi predstavniki Kajšekove vlade. V svojem poročilu pravi, da mora Amerika takoj dati Kajšekovi vladi vso mogočo "pomoč", vključno vojaške poveljnike, poslati tja generale, da bodo prevzeli vodstvo Kajšekove vojske, ali pa se od tam umakniti. Taka "pomoč" kakor jo pripočel bivši senator Clark, bi pomenila odprto in stoprocentno ameriško intervencijo v kitajski civilni vojni.

Porota obdolžila bizniškega lobista

Washington. — Federalna veleporota je obdolžila Rogerja C. Slaughterja, bivšega kongresnika iz Missourija, proti kateremu je predsednik Truman nastopil v volilni kampanji leta 1946, da je kršil postavbo s tem, da se ni registriral kot lobist. Obtožba mu očita, da je zastopal trgovske zbornice v Chicagu, Minneapolisu in Kansasu in v njihovem interesu agitiral za sprejem zakonov med člani kongresa. Obtožba je sledila dolgi preskavi, ki jo je vodil justični departament.

Nadaljnih štirinajst nacijev usmrčenih

Munich, Nemčija. — Štirinajst nadaljnjih nacijskih vojnih zločincev je bilo obesenih na dvojni križec Landsberg. Skupno število obesenih do sedaj znaša 87. Obsojeni so bili na obdolžitve, da so pobijali žrtve koncentracijskih taborišč in ameriške vojne ujetnike.

Vojaški puč v Venezueli

Castniki strmoglavili vlado, uvedli vojaško diktaturo

Caracas, Venezuela. — Trojica vojaških častnikov, ki je izvršila nekrvavi puč s strmogavljenjem vlade predsednika Romula Gallegosa, se je trdno nasidrala v vse važne pozicije in prevzela vaje vlade v svoje roke. Za predsednika Venezuele je militarna junta proglasila polkovnika Carlosa D. Chabauda. Dekret za sestavo novega vladnega kabineta so podpisali Chabaud, poročnik Marcos P. Jimenez in polkovnik Filipe L. Paez.

Novi kabinet sestoji iz omejenih trojice in osmih civilistov, ampak vse važne pozicije so v rokah armadnih častnikov. Minister obrambe je polkovnik Jimenez, Paez pa je minister notranjih zadev in polkovnik Jorge Marciano, sedanjí vojaški ataše v Washingtonu, je minister komunikacij.

Prvi dan po naglem prevratu je ljudstvo v glavnem mestu zela panika. Na cestah se je pojavilo oboroženo vojaštvo in ljudje so se razpršili s cest ter bežali v svoja stanovanja. Oddanih je bilo le nekaj streliv iz vojaških pušk, nato pa je zavladal mir iz strahu pred možnim viharjem.

Venezuelska vojaška revolta se je izvršila bliskovito. Vojaški častniki so z oboroženo silo zasedli vse vladne pozicije in v nekaj urah je bilo konec najnovejšega tipično južnoameriške vojaške revolte z vzpostavljenjem diktatorske vlade.

Prebivalstvo Amerike narašča

V letu 1950 bo šlo 150 milijonov. Po vojni rojstva narastla

Washington. — Prebivalstvo Zedinjenih držav hitro raste in vsled številnih rojstev po vojni bo do l. 1950 šlo 150 milijonov duš. Pred leti so statističarji napovedovali padanje prebivalstva enkrat po letu 1970, sedaj pa statistika kaže ravno nasprotno.

V letih pred vojno je bilo rojenih 18 otrok na vsakih tisoč prebivalcev, sedaj pa 28 otrok na isto število prebivalcev, to se pravi, da je vsako leto rojenih približno štiri milijone otrok. Prebivalstvo pa ne raste samo vsled številnih rojstev, pač pa tudi radi daljšega življenja po prenehanju državljana. Zadnje ljudsko štetje se je vršilo l. 1940. Od tedaj je naraslo prebivalstvo za 14 milijonov in pol, tako da je šlo v sredi l. 1948 nad 146 milijonov duš.

Amerika pomaga venezuelskim militaristom

Caracas, Venezuela. — V momentu, ko je venezuelska vlada podala ostavko, da predsednik Romulo Gallegos formira novo vlado po svoji volji, je ameriška vlada skrivaj utihotapila v Venezuelo polkovnika Marijo Vargasa, voditelja militaristične junte, ki je lani vodila neuspešno revolto proti vladi. Vargas se je nekaj časa zdrvil za jetiko v Saranac Laku, N. Y., sedaj pa se je vrnil, da uvede vojaško diktaturo s pomočjo ameriških vplivnih oseb. Nekatera poročila pravijo, da po odstopu kabineta so prevzeli vlado militaristi in da je predsednik Gallegos njih jetnik.

IZRAELSKA VLA-DA PROTI ANGLO-AMERIŠKI SKEMI

Zidovska država bi zgubila dve tretjini ozemlja

Pariz. — Amerika in Anglija sta dosegli sporazum o vseh razen manjših detajlov glede palestinskega vprašanja. Izraelska vlada je obsodila to skemo za kršitev Trumanovih kampanjskih obljub, da bo nasprotoval vsakemu okrnjenju izraelskega ozemlja brez njihovega dovoljenja.

Izraelska delegacija je izjavila, ako bo anglo-ameriški program sprejela generalna skupščina Združenih narodov, da bo vsako upanje za pogajanja med Zidi in Arabci splavalo po vodi.

Anglo-ameriški načrt za rešitev palestinskega vprašanja predvideva spremenitev načrta ZN za razkosanje Palestine na podlagi priporočil, ki jih je podal grof Folke Bernadotte, preden je bil ubit. Izraelska vlada bi morala odstopiti ves ali del Negeva, južne puščave, ki predstavlja skoraj dve tretjini izraelskega ozemlja, v zameno pa bi dobila zapadni del Galileje, dočim bi bili arabski deli Palestine priključeni Transjordaniji, britski satelitki.

Člani političnega odbora ZN so izrazili dvom, da bi skupščina sprejela anglo-ameriško skemo, kajti za sprejetje zadevnega načrta zahteva dvotretjinsko večino oddanih glasov.

Pričakuje se, ako anglo-ameriški predlog ne bo sprejet, da bo skupščina sprejela avstralski predlog, ki določa ustanovitev posredovalne komisije ZN, ki bi skušala izvesti pogajanja med Zidi in Arabci na podlagi resolucije B razkosa južne Palestine. Zidovska delegacija vtraja, da se palestinsko vprašanje reši na podlagi prvotnega načrta ZN, kar bi dalo židovski državi življenje. Britska vlada je proti temu, ker ji arabske države nudijo večje dobičke v obliki olja.

Dr. Ralph J. Bunche, palestinski posredovalec ZN, je pripočel, naj izraelska država postane članica ZN in da Združeni narodi apelirajo na Zide in Arabce, naj palestinsko vprašanje rešijo z direktnimi pogajanjmi.

Nova zadruga v Detroitu

Detroit. — Tukajšnji zadrugarji, večinoma avtni delavci, so zadnje dni odprli novo konsumno zadrugo velikega obsega. Te zadruga, ki so jih avtni in drugi delavci ustanovili v Detroitu, Pontiacu, Flintu in drugih michiganskih mestih, se razlikujejo v tem od navadnih zadrug, ki prodajajo, da poslujejo v svojih skladiščih in prodajajo odjemalcem v večjih količinah po precej nižjih cenah kot so na splošnem trgu. Zato jim pravijo tudi "skladiščne zadruga". Teh zadrug je v Spodnjem Michiganu zdaj šest ali sedem. V Muskegonu bo odprta februarja v novem posloplju (133x40 čevljev), ki ga zdaj grade in bo stalo \$30,000.

Turški premier na sovjetski proslavi

Istanbul, Turčija. — Voditelji turške ljudske stranke, ki ima v parlamentu večino, so zahtevali, naj premier Hasan Saka pojasni razgovor, ki ga je imel s sovjetskim poslanikom na proslavi ruske revolucije 7. nov. v Ankaru. Saka in ruski poslanik Aleksander Lavrijev sta se dolgo pogovarjala. Turški listi ugovarjajo o predmetu razgovora, da sovsjatska vlada želi zblizanje s Turčijo.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Novačičina se Zdravna drava (Ivan Chicago) in Kanada \$9.99 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$9.50 za leto, \$4.75 za pol leta; za inosestrstvo \$11.00. Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$9.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Črna oglasi po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil politično.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2867-99 So. Lawrence Ave., Chicago 23, Illinois

Fašizem v latinski Ameriki

Skoro ves čas po vojni odmeva v tej deželi strah pred komunizmom in "kooomunizmom". Ne samo v Ameriki, marveč tudi v zapadni Evropi—sploh skoro po vsem svetu izven Rusije in vzhodne Evrope. Skoro nič pa ne slišimo o fašističnem zmagu, ki je na pohodu skoraj po vsej latinski Ameriki. Če je izven Mehike še kakšna latinska republika, ki ima še kaj demokracije v zapadnem pomenu besede, nam ni znano. Med vojno se je govorilo, da imajo izmed dvajset latinskih republik le tri demokracije. Vse ostale republike so bile napoli ali povsem totalitarne. Seveda desničarsko totalitarne ali fašistične.

Ker je šla v zadnjih dveh, treh letih skoraj sleherna latinska republika skozi eno ali več "revolucij", ni danes pri naših južnih sosedih izven Mehike skoraj nobenega sluha o kakih političnih demokracijah. Tam, kjer v zadnjih par letih niso imeli nobenega puča, je bil latinske vrste fašizem že v sedlu. Puče vpriparjajo tako zvane vojaške junte, ki igrajo vlogo valpetov in hlapcev fevdalnih veleposestnikov ter domačega in tujega kapitala. Izven Argentine, ki se je pod Peronom precej očistila tujega kapitala in se vrgla na graditev lastnega totalitarnega kapitalizma, pašuje večina tuj kapital, danes skoraj povsem ameriški. In to zlasti v Čileju, Venezueli in Braziliji.

V Argentini je do zadnjih par let paševal večina angleški kapital, ki je imel v rokah železnice, javne naprave, predvsem elektrarne in puščice železnice, in deloma klavirice. Zadnja vojna pa je poizkusila te investicije s posledico, da je po angleškem kapitalu kontrolirane industrije prevzela Peronova vlada in črtala dolg Angliji. Te industrije, kakor večina vse argentinske gospodarstva, danes služijo Peronovemu režimu, ki je v pretežni meri fašističen. Ameriški kapital ima tam majhne investicije.

Wall Street ima največje investicije v Čileju, kjer je gospodar glavni industriji, in v Venezueli. V Čileju ima v popolnem za kupu politrsko industrijo in bogate bakrene rudnike. V Venezueli pa ima v rokah petrolejsko industrijo, ki je za ameriško najbogatejša na tem kontinentu. Sicer je tam zasidran tudi kanadski in angleški kapital, toda v izdatno manjši meri nego ameriški.

Brazilija pa je med vojno in po vojni dobila teže milijone dolarjev od ameriške vlade, deloma kot "lend lease", deloma pa kot posojilo: prvo za oboroževanje, drugo za zgradnjo lastne jeklarne industrije in železnice.

Poleg teh je ameriški kapital več ali manj zasidran tudi v nekaterih drugih latinskih republikah—v Mehiki, Panami, Nikaragvi, Kolumbiji, etc.

Po vsej latinski Ameriki vlada med ljudskimi masami silna revščina in srednjeveška ignoranca. Na skrajno nizkem življenjskem standardu se nahaja, na splošno rečeno, vsaj 90% prebivalstva, ki je večina nepisemo. Ogromna večina prebivalstva po deželi in v mestih živi v kuljastih razmerah, večina tudi povsem brezpravna. Izjema je Argentina, ki je izmed vseh latinskih republik najbolj industrializirana in poseduje tudi plodovita polja in velikanske plantaže. V drugih državah pa je zemlja večina zelo revna, izprana in izčrpana in primitivno obdelovana. V to kategorijo spada tudi Brazilija, ki je po svojem obsegu velika dežela.

Na drugi strani pa živi majhna peščica ljudi v bajnem bogastvu in razkošju. To je seveda posedujoči razred. Zemlja je v ogromni večini v rokah veleposestnikov ali haciendadov, ki žive grofovsko. Enako tudi velomestna buržoazija, ki ima v rokah trgovino in industrijo, v kolikor ni last tujega kapitala.

In zgodilo se je, da so se zadnja leta začela bolj in bolj prebujati tudi revne in brezpravne delovne mase. Z nižjimi srednjimi sloji vred so pričele dvigati glas po socialnih in političnih reformah pod okriljem raznih reformističnih in radikalnih gibanj in strokovnih uni. Buržoazija večina vsa ta gibanja meče v komunistični koš, čeprav so po svojem značaju daleč od komunizma. Po vsej latinski Ameriki so socialne, politične in gospodarske razmere sicer zrele za primitivne vrste komunizem, toda na splošno je komunistično gibanje zelo šibko. V kolikor to gibanje obstoji, je dokaj oportunistično. Komunistično gibanje je takoj po vojni dobilo največji zamah v Braziliji, ki je bila dolgo let pod Vargasovo diktaturo. Toda pred tremi leti so mu tla postala tako vroča, da je bil prisiljen odstopiti in razpisati volitve. Pri tistih volitvah so komunisti ostali druga najmočnejša stranka, izvolili čez sto poslancev, še več pa občinskih uradnikov. V glavnem mestu Rio de Janeiru so sploh dobili večino. To je buržoazijo tako prestrašilo, da je lani parlament razveljavil vse komunistične mandate in stranko postavil izven zakona.

Nekaj sličnega se je pred dobrim letom zgodilo tudi v Čileju, kjer je predlanski zmagala koalicija komunistov, socialistov in liberalcev. Na intervencijo predstavnikov Wall Streeta pa je lani vlada udarila z vso silo po vsem delavskem gibanju, političnem in strokovnem in napolnila ječe z delavci in njih voditelji. Za pretezo, da je to laže storila, je pretrgala diplomatske stike z Rusijo, Čehoslovasko in Jugoslavijo. Danes vlada v Čileju stoprocentni fašizem, enako v Kolumbiji, Braziliji in skoraj v večini vseh državah Centralne in Južne Amerike.

Pred par tedni, 28. okt., je prišlo do fašističnega puča v Peru, kjer je zasledila vlado reakcionarna vojaška kasta pod vodstvom generala Odría. Peru je zadnjih par let imel več ali manj demokracijo vlado, v buržoaznem pomenu namreč. Prejtna Pradova diktatura je bila leta 1945 strogolavljena z revolucijo. Isto leto je bil za predsednika izvoljen liberalce Bustamante, katerega so podpirali tudi apriisti ali nekakšni reformistični socialisti pod vodstvom znanega voditelja Haya de la Torreja. Apriisti so dobili

Iz zapadne Penne

Harwick, Pa. — Nekoliko pozno, toda včasno je treba poročati o izvanredno uspelem poklicnem koncertu naše mlade in nadejalne Josephine Klun, katerega je podala v nedeljo, 7. novembra, v nabito polni dvorani Slov. doma v Pittsburghu.

Mlado Josephine poznamo vsi in smo večkrat slišali njen privlačen in ljubek glas, ko je pelala navadne slovenske ali angleške pesmi, bodisi na našem radio-programu ali pri večjih skupščinah. To pot pa je Josephine podala javnosti mnogo več kot se navadno pričakuje od hčerke preprostih slovenskih staršev, ki niso tako premožni, da bi lahko najeli najboljše, drage učitelje in da bi lahko nemoteno posvetila vse svoje talente in čas za vežbanje in nauk, kakršnega potrebujejo poklicni pevci ali pevke. Ona pa je počasi pa vztrajno in s svojimi lastnimi sredstvi nadaljevala glasbene študije kakor tudi jezike, v katerih se običajno poje pred ameriško javnostjo.

Koncert je bil odprt brez kakšne formalnosti ali pompa. Udeležba je bila sijajna, kar pomeni dokazuje, da Slovenci visoko cenijo glasbeno umetnost, ker se zavedajo, da je to znak splošnega kulturnega napredka, in da je treba dati tako poštovni vrednosti osebam vso moralno in materialno podporo. Tudi smo pokazali vso narodno in kulturno zrelost in za to smo lahko toliko bolj uživali bogate pevke točke, med katerimi so bili vključeni odlomki iz svetovno znanih opernih skladb, katere je pevka podala v tako prepričevalni obliki, da se je občinstvo naravnost divilo in občudovalo tako širok obseg njenega talenta, kar smo vželi na znanje s spontanim splošnim odobravanjem.

Na programu je nastopil tudi izredno nadarjen violinist Richard Skerlong, ki je naredil zelo izvrsten vtis. Videli smo, da ni zastoj dobil šolske nagrade v glasbi. Fant pa je sedaj ravno v tistih letih, da mu grozi vojaška služba, ki mu bo najbrž ovirala neprestano vežbanje in šolanje, kar bo velika škoda.

Josephine Klun je s svojim koncertom naredila globok vtis, ki ji bo prav sigurno pomagal v njeni karieri do zaželenega cilja. Vsi upamo in želimo, da ne bo nikjer naletela na diskriminacijo, ki bi nas oropala za tako dober doprinos na umetniškem polju, kakršnega je pevka sposobna podariti Ameriki in nam Slovanom.

V prvi vrsti se želim zahvaliti vsem za obilno udeležbo na glavni letni seji, posebno pa še rojakom in sestri Vidmar iz Johnstowna, ki so nas tako prijetno iznenadili. Ali ni lepo, da se naši v Johnstownu, ki je 70 milj od tukaj, tako zanimajo za slovenski radio program? Prav je tako, saj je naš program vse ljudski in ne delamo prav nobene razlike pri dajavi, kakor ne delamo nobene razlike radi vere ali politike. Svrha programa je samo ena: **Dvigamo ugled in spoštovanje vseh enako.**

Brat Rednak vam je povedal, da sem bila izvoljena za predsednico. Zavedam se velike odgovornosti in nalog. Zagotavljam vas vse, da bom vedno delovala, da bo naša organizacija rasla in da bo naš program pridel v vsako slovensko hišo. Toda vi veste, da je to dolžnost nas vseh in zato ponovno apeliram, da se oklenemo našega programa.

tudi večino mandatov v nižji zbornici. Toda parlament skoraj ni funkcioniral, ker ga je bojkotirala reakcija. V začetku oktobra je v Callaou prišlo do male revolte med mornariškimi kadeti, naka je predsednik Bustamante postavil izven zakona apriistično stranko, kar ga pa ni rešilo. Ob koncu oktobra je moral tudi sam zbežati v tujino in prepustiti vlado fašistični juni.

Zadnji teden pa se je začelo nekaj podobnega kuhati tudi v Venezueli. In sicer iz razloga, ker je bila vlada dokaj liberalna in demokracija in je po lanskii revoluciji pričela uvajati splošne reforme. Kakor poročajo iz Južne Amerike, drže niti vseh teh desničarskih pučev v Argentino, ki je postala glavni center fašističnih komplotov na tem kontinentu. Peron je v zelo prijateljskih odnosih z Madridom in Rimom.

Glasovi iz naših naselbin



Ena izmed številnih žrtev smrtonosne plinske megle, ki je pred kratkim legla nad mestom Donora, Pa., na poti v bolnišnico. Nesreča je zahtevala 20 življenj. Dim iz tovarne American Steel & Wire Co., pomešan z megle, je povzročil nesrečo. Jeklarska unija CIO je prispevala \$10,000 za preiskavo nesreče in preprečenje slične katastrofe.

ma in mu zanjamo stalen obsto, da bo tem bolj učinkovito služil našim ljudem.

Zelo sem ponosna na dejstvo, da med nami vlada ženska enakopravnost, ker le pod takimi demokratičnimi pogoji se ženske lahko bolj udeležujejo v javnem življenju, da stopimo včasih izven naših kuhinj. Vsem je lahko znano dejstvo, da so ženske rade aktivne in pogostokrat najdemo, da so celo bolj odločne v borbi za lepšo bodočnost. Ženske so podobne čebelam, ki znašajo med v panje, pa upam, da se bo tako izkazalo tudi pri naši organizaciji, kjer uživa ženski spol pravo enakopravnost.

Ker sem pri ženskem spolu, dovolite mi, da izrazim še eno željo. Vsaka mati z družino potrebuje raznovrstnih navodil in pripomočkov, da laže opravlja svoje delo in izobražena mati je pač najboljša učiteljica svojih otrok. Praktična izobrazba je neprecenljive vrednosti, naj si bo žena v tovarni, trgovini, uradu ali v kuhinji s svojimi otroki in možem. Naši problemi so slični in zato je moje mnenje, da bi bilo velike koristi, da posvetimo na radio-programu nekaj časa v te svrhe, nekaj za žensko izobrazbo. Kaj pravite ženske in dekleta? Ali imate kakšna priporočila? Ali se ne bi dalo organizirati predavanja vsaj po večjih naselbinah, kjer naše ženske že sedaj delajo narčne za veselice?

Izvolite predsednika Trumana nam daje nova upanja, da se bo cenam življenjskim potrebščinam napovedal oster boj in morda pride celo do kontrole nad življenjem in obleko. Vsi upamo in pričakujemo, da bo prihodnji kongres poslušal ljudstvo mesto bogatih korporacij, da bo končno pokopan zloglasni Taft-Hartleyjev zakon, kar je delovno ljudstvo tako odločno zahtevalo in porazilo krojače tega suženjskega zakona. Toda iz skušenj vemo, da politiki starih strank radi vse obljubljajo, potem pa pozabijo na lepe besede. Tako se bi znalo zgoditi tudi sedaj, če bo ljudstvo mirno čakalo na obljube starih politikov.

Zadnje volitve so pokazale, da je delovno ljudstvo širom Združenih držav bilo do grla sito reakcije v senatu in kongresu, zato je mnoge zmetalo ven iz važnih uradov. Jeza ljudstva je dosegla neverjetno višino. Uverjena sem, da bo ameriško ljudstvo, med njimi tudi mi, slovenski državljani in državljani-

ke, bolj pazilo na senat in kongres v bodoče, ker draginja in vojna histerija je končno predramila množice iz dolgega političnega spanca. Sedaj vsi vidimo, da je bilo napačno prepustiti vlado nevidnim osebam z Wall Streeta.

Na glavni letni seji so bile izražene želje, prav za prav zahtevale, da se naša organizacija udeležuje na političnem polju, čemur so ugovarjale le dve delegatini izmed 83 navzočih. Jasno je torej, da imamo sedaj izvrstno priliko, da se pridružimo organiziranemu delavstvu v borbi za socialno zaščito in civilne pravice, kar je gospod Truman obljubil in za kar ga je velik odstotek delavstva podprla in nadi, da bo to pot Truman resnično obnovil novi "deal" in smernice pokojnega predsednika Roosevelta, da se bo v deželo zopet naselila svoboda, v ostalem svetu pa nastal mir in sodelovanje med vsemi narodi, kar je pobožna želja vsega človeštva.

Zadnje volitve so pokazale še eno važno dejstvo, da je ameriško ljudstvo vendarle spoznalo važnost politike. Bratje in sestre, danes je že tako daleč prišlo, da se moraš brigati za politiko, če hočeš ali nočeš, kajti politiki so krivi, če vam zmanjka denarja za nakup živeža, politiki so krivi, če nimate primerne stanovanja in prav tako so politiki krivi, če nimate zaslužka. Od njih je odvisno, če bo delavec zasiguran na delu na stara leta, če bo država dajala zadostne starostne zavarovalnice itd. Milijoni dolarjev, katere danes mečejo Združene države za podpore preživeli starih režimov v Grčiji, Kitajski in ostalih državah, se bi morali potrošiti za domače potrebe ameriškega ljudstva, kar bi največ pripomoglo do svetovnega miru in sodelovanja. Naši sinovi in hčere pa bodo ostali doma in nam pomagali biti veseli in zadovoljni, da se je ameriško ljudstvo prebudilo iz političnega spanja. To je naj-



Soici Tabata (levo), japonski unijski voditelj organiziranja filmskih delavcev, ki je bil obsojen na pet let zapora, "ker je agitiral proti okupacijskim silam" med stavko filmskih delavcev. Njegov "sločin" je bil, ker je v svojem govoru udaril po ameriški cenzuri. Ameriške čete so pomagale slomiti stavko.

POROČILO ODBORA ZA SVOBODO TISKA

(Poroča John Pollock, blagajnik)

Nadaljni prispevki v sklad za svobodo tisk: Mrs. Helen Arko, Cicero, Ill., izročila \$5.

V spomin glavnega predsednika SNPJ Vincenta Cankarja je slovenska delegacija na Ameriško-slovanskem kongresu v Chicagu, Ill., poklonila \$28.55 mesto venca na krsto umrlega.

V uradu "Enakopravnosti" nabrano \$50, izročila Julia J. Pirc: Za podružnico št. 106 SAN-land, O., Frank Petavs, Little Falls, N. Y., John Samsa s Prince ave. in eden neimenovan, Cleveland, O.; V. Popovich \$3. Po \$2: Anna Urbas z Groveood ave. in John Aljancij, E. 173. St. Po \$1.50: Frank Silc, E. 61. St. in Louis Prijatelj, Ely, Minn.

Joseph F. Durn od podružnice št. 48 SANS poslal \$42.20 za društvo "V boj" št. 53 SNPJ v spomin pokojnega Vincenta Cankarja \$10, Luka Slejko \$5 v spomin pokojne Ane Kobal in John Rome \$2.

Tone Jankovich pa je na svojem zadnjem potovanju nabral od sledečih (poslano pa po podružnici št. 48 SANSa): Po \$5: Frank Jesenovc, North Chicago, Ill., in Mary Deblejak, Waukegan, Ill. Anna Pegan, Toledo, O., \$3.40; po \$2: Mary Stifit, Leo Stofla, August Krt, Anton Iskra, vsi iz Toleda, Ohio, in Frank Pezdirc iz Waukegana, Ill.; \$1.80 pa je prispeval Albert Valencic, tudi iz Toleda, Ohio.

Od društva Bratoljub, št. 234 SNPJ, Milwaukee, Wis., prejeli \$7.50.

Frances Verbich in Mary Hegler po \$2; poslala Rose Radovich, Pueblo, Colo.

Tajnica od društva št. 606 SNPJ Anna Drevicki, Reading, Pa., poslala \$18.50.

Za društvo št. 120 SNPJ \$10, John Novak in žena \$5, v manjših vsotah \$10, skupaj \$25, poslal Anton Gantar iz Gallupa, New Mexico.

Peter Chufar iz Cantona, O., poslal \$15 za društvo št. 315 SNPJ.

Od podružnice št. 109 SANSa,

boljša garancija za mir in splošno ljudsko blagostanje!

Bratje in sestre! Imejmo pred očmi, da je v Ameriki kakor v vseh ostalih državah vse odvisno od tega, kakšna politika se vodi. Zapomnimo si zlasti dejstvo, da so ljudske organizacije in bratske podporne jednote močnejše samo v svobodni državi, da so nam delavske unije zelo nujne potrebne, da je nemogoče biti brez njih, ker ne bi imeli zadostne protekcije. Iz teh razlogov je zelo priporočljivo, da smo vsi brez izjeme aktivni in da sodelujemo z CIO, A. F. L. in progresivno stranko, da se čim prej zopet obnovi novi "deal" v naši novi domovini — v United States of America.

Pozdravljeni!

Mary F. Prasnikar.

Pueblo, Colo., poslala mrs. Mary Okie \$3.

Paul Slabe poslal \$5 za društvo št. 353 SNPJ, Warwood, W. Va.

Najlepša hvala vsem društvom in posameznikom!

Poročilo podr. št. 39 SANS: Za otroško bolnico v Sloveniji so prispevali:

Od marionetne predstave mr. Braithwaita \$50.50.

Stanley Dolenc z Armiston ave., Euclid, O., \$10 v spomin pokojnega Andyja Pirnata in pokonje Emmé Drobnic.

James Pekol: \$10; v spomin pokojne Emmé Drobnic.

Vinko Godina in žena \$5, v spomin pokojne mrs. Vesell, in Frank Verček izročili \$5 od prijatelja.

Mrs. A. Malovasič izročila \$15, iarovanih v spomin pokojnega brata Andyja Pirnata od Jacka Habata, Matt Zandar in Joe Sustersi.

V upravnih sklad pa so prispevali sledeči:

Klub društev Slovenskega narodnega doma za tri mesece \$75. Društvo Carliola Tent 1288 the Maccabees, \$12.

Po \$5: Mrs. Mary Zavrl, Metta ave., mr. in mrs. Cajhen iz Geneve, Ohio, in John Erbenik z E. 154. St.

Po \$2: August Kuznik, Blaž Novak in Joseph Sircel.

V imenu odbora vsem najiskrenejša hvala!

S pota

V Duluthu ob jezeru Superior smo imeli krasno vreme ali indijansko poletje več mesecev, 19. novembra pa je zapadel sneg, in sicer samo toliko, da je po belili suho zemljo.

Lovi se bili snega zelo vesel, kajti lov na divjačino se je pričel 20. novembra. Lovska sezona je samo 8 dni za streljanje, dva dni pa za spravljene divjačine iz gozdov. Lovcev je mnogo iz vseh krajev Zedinjenih držav.

V bolnišnici St. Luke se zdravi član SNPJ Frank Zorman iz Elyja, v St. Mary pa sestra F. Jenko iz Chisholma, ki je tudi članica SNPJ. Isto tam je tudi br. Pavel Bizal iz Chisholma. Star naseljenec John Teran, kogar je pred časom zadel mrtvoud, pa se zdravi v bolnišnici v Elyju. Luka Vrhovnik pa pride sem od časa do časa na zdravniški pregled. On se je tu zdravi od meseca aprila do oktobra, sedaj pa se zdravi kar v Elyju in je pod oskrbo izučene bolničarke.

Luka mi je dejal, da čeprav ima okrog \$3,000 stroškov z boleznijo, je vesel, da mu niso odžagali nog. Operiran je bil na obeh nogah, sedaj pa že hodi in bo kmalu pričel delati v svoji hiši v družbi slovenskega brivca Franka Lavriča.

Matiija Pogorelec.

Dodatno poročilo

Detroit, Mich.—K mojemu dopisu z dne 19. novembra želim pristaviti, da so Benedictovi v Jolietu moji sorodniki. Mrs. Benedict je moja sestra. Dalje naj popravim, da mi rojak v Fontani ni rekel, da sem sebičan. Dvomim, da sem samo sebe tako ocenila. Morda ni bil moj rokopis razločen in me je tako ocenil tiskarski škrat.

Volitve so za nami. Tudi jaz sem mislila, da bo progresivna stranka dobila več glasov. Vse kaže, da se nekateri zelo bojijo komunistov. Senator Taft pa misli, da je bila prosperiteta kriva, da ni bil izvoljen republikanec. Pristavljam tudi, da je morda kriva malo tudi njegova protidelavska postava.

Iz poročil br. Barbica vidim, da so ga vodili iz ene sobe v drugo, kakor kakšnega hudodeca. Vendar je dobro, da se mu naložili samo denarno globo, tako bo lahko še kaj pisal. Upam, da ga bo višje sodišče oprostilo.

Mary Bernik.

DEŽELA PESKA IN PETROLEJA

Razbeljena, mrtva puščava Saudove Arabije skriva "črno zlato", ki danes usmerja življenje dežele in privlači ne le Angleže marveč tudi ameriške petrolejske monopoliste

V kakršnem koli letnem času pridete v Džido, ki leži ob obali Rdečega morja, naletite na pekoče sonce, ki vam jemlje vid, in na suh razbeljen zrak, poln prahu. Da ste ob morski obali, vidite samo po tem, da je v pristanišču mnogo ladij in ladij—od starih jadrnic do najmodernejših ladij-cistern sedanje dobe. Za Džido, od koder puhti vročina razbeljene puščave, leži Saudova Arabija. To je puščavska dežela, ki jo le poredkoma presekajo doline s palmovimi nasadi, med katerimi se skriva arabske vasice. Vse naokrog je sam pesek, razbeljen, suh, brezmejen pesek.

Saudova Arabija obsega večji del Arabskega polotoka s površino okrog 1.580.000 kvadratnih kilometrov in tremi milijoni prebivalcev. Nastala je leta 1926. Ibn Saud, sultan Hedžasa, četrti princ iz dinastije Saudov, se je vojskoval od leta 1902 dalje. Vojne je končal s priključitvijo Nedža in sosednega ozemlja k Hedžasu. Tako je bilo leta 1926 ustanovljena kraljevina Hedžas-Nedž, ki se je pozneje leta 1932 preimenovala v Saudovo Arabijo.

V Saudovi Arabiji ni mnogo mest. Največja med njimi so Meka, Medina, Džida, Er-Rijad in Hufuf. Meka in Medina sta za muslimane sveti mesti. V Meki se je rodil Mohamed, v Medini pa je njegov grob. Vsako leto prihaja semkaj na tisoče islamskih romarjev.

Dva najvažnejša sestavna dela Saudove Arabije, Nedž in Hedžas, se bistveno zelo razločujejo, da med seboj. Hedžas, ki leži ob Rdečem morju, je puščavska ali na pol puščavska dežela, ki jo naseljujejo plemena, premakajoča se sem in tja po na pol puščavskih predelih. Zelenje srečamo samo v redkih zelenicah (oazah), kjer je mogoče dobiti vodo iz precej globokih studencev, in to so predvsem palme. V Nedžu, ki se spušta proti Perzijskemu zalivu, se prebivalec bavi nekoliko tudi s kmetijstvom. V zadnjih letih—po odkritju petroleja—se je tukaj razvila tudi industrija.

Promet med mesti se vrši večji del z velblodi, ker ima Saudova Arabija samo eno železniško progo, ki teče od meje s Transjordanijo v Medino. Ali tudi ta proga ni delovala od konca prve svetovne vojne. Šele leta 1947 so začeli misliti na vzpostavitev železniškega prometa.

V Arabiji so se pojavili tudi avtomobili, ali ne igrajo vidnejše vloge v gospodarstvu, ker v Arabiji skoraj ni avtomobilskih cest. Imajo samo eno avtomobilsko cesto, dolgo 102 kilometra, ki pelje iz Džide skozi Meko v Ararat. Brez cest pa ni avtomobilskega prometa. V puščinah se avtomobili često kvarijo, a popraviti jih ni mogoče, ker tam ni specialistov mehanikov. Zato je ceneje kupiti nov avtomobil kot pa pokvarjenega popravljati.

Ne glede na to, da ima Saudova Arabija na stotine kilometrov dolgo obalo ob Rdečem morju, je ob tej obali samo eno sposobno pristanišče Džida, ki more sprejeti ladje z muslimanskimi romarji, ki v tisočih romajo vsako leto v sveti mesti Meko in Medino z vseh strani sveta.

V pristanišču je zelo živahno in vse živo. Neštevilne osebe in tovorne ladje prihajajo med obalo in zunanjim pristaniščem po lesketajoči se morski gladini. Ladje so večinoma prepolne romarjev, ki s svojo preprosto prtljago kožnih mehov z vodo in drugo hrano hitijo proti obali. Tu se na tovornih avtomobilih arabske avtomobilske družbe "Serika Arabia Lissiarat" odpravljajo v Meko. Do nedavna so islamski romarji tvorili glavno postavko dohodkov v pristanišču Saudove Arabije, odkar pa diši zrak po petroleju, se kraljevina in državna blagajna bogato polnita iz drugih virov.

Na ulicah Džide, ki so vijugaste in ozke, in na širokih in umazanih bulvarjih je zelo živahno. Velikostno in počasi se

blizajo težko otovorjene kamelje: glasni raznašalci vode kričijo po ulicah in se niti ne ozirajo na drveče avtomobile; leno se obračajo osli s svojimi jezdec. Avtomobili vzbujajo veliko zanimanje. Mnogo jih je v prometu in to raznih znamk in vrst od močnih "Studebakerjev" do "Willysov". Ti avtomobili ameriške proizvodnje so se pojavili tu, v Džidi, kakor tudi na ulicah Er-Rijada, Meke, Medine in drugih mest Saudove Arabije, potem ko so ameriški monopolisti, ki so leta 1933 po povabilu Ibn Sauda iskali vodo, namesto vode odkrili petrolej.

Pripovedujejo, da so Američani dolgo časa nagovarjali Ibn Sauda, naj jim dovoli črpanje petroleja. Ker se pa Ibn Saud odločil v važnejših zadevah le po prejšnjem posvetovanju z zbranimi duhovniki in modrijani—ulemasi—se je tudi tokrat obrnil na njih za svet. Medtem ko so ulemasi proučevali koran in to zadevo, se je v Saudovi Arabiji pojavilo precej predstavnikov ameriških in angleških petrolejskih družb. Po odločitvi ulemasov, ki je bila ugodna za tujce, se je precej visokih arabskih uradnikov preselilo v Egipt, kjer sedaj zelo razkošno živijo.

Od tedaj tudi kraljeva blagajna ni nikoli ni prazna. Finančni ministar Abdula Sulejman, stari soborec Ibn Sauda, edini višji dostojanstvenik, ki ni član kraljeve družine, je postal še bolj radodaren za potrebe dvora. Za kralja in njegovo spremstvo potrebujejo šest sto avtomobilov. Saudova Arabija se sedaj počasi spreminja in menja svoje lice. To se more opaziti predvsem v Džidi in Dahrānu. V teh dveh mestecih morete srečati na vsakem koraku Američane—uradnike petrolejskih družb in predstavnike raznih tovarn za vojno proizvodnjo.

V Džidi ste mogli preje najti na trgu in po zapuščenih prodajalnah sijajne preproge, perzijsko svilo in fino usnje. Sedaj vsega tega ni več. V trgovinah prodajajo težke rjave vojaške čevlje z žigom: Made in USA (izdelano v ZDA). Police in puli so založeni z balami ameriških bombaževih tkanin, z mesnimi konzervami, izdelanimi v Kaliforniji. Najti morete tudi preproge, ki so bile stekane kjer si bodi ob obali Misisipija v Ameriki.

V Džidi so Američani zgradili veliko polikliniko, toda za Arabce je v njo vhod prepovedan. Poliklinika je samo za Američane.

Američani sedaj preurejajo in gradijo pristanišče v Džidi. Delajo nove pomole za pristajanje tudi največjih prekomornikov. Zidajo tudi hiše v mestu.

Različne ameriške misije in svetovalci odhajajo na vse strani. So to kmetijske, gospodarske, tehnične in temu podobne. Lansko leto so strokovnjaki izdelali načrte za celo mrežo železnic. Predvidena je izgradnja česte iz Džide v Basro (Irak) in iz Er-Rijada v Damo na obali v Perzijskem zalivu.

Čprav so Američani dobili prve koncesije že leta 1933, so pristopili k široki eksploataciji šele malo pred izbruhom druge svetovne vojne, posebno povečali pa so jo šele po končani drugi svetovni vojni.

Razen petrolejskih koncesij so si v letih zadnje vojne izposlovali Američani tudi še dovoljenje za ustanovitev in izgraditev vojaškega oporišča ZDA v Bahreinu v Perzijskem zalivu. Samo izgraditev letališča je stala 5 milijonov dolarjev.

V današnjem času je Bahrein prestolnica Američanov v Saudovi Arabiji. Z izkoriščanjem bogatih petrolejskih vrelcev tega okoliša je ameriška petrolejska družba "Arabian American Oil Company" (skrajšano ARAMCO) spremenila Bahrein v svojevrstno ameriško mesto, ki se malo loči od svojih bratov v Združenih ameriških državah.

Imajo pošto, telegraf in telefon, kino, bare, dancinje in sploh vse, kar mora imeti vsako ameriško mesto, kje v Teksasu

ali Oklahomi, vse do "specialne policije". Življenje v mestu urejajo zakoni "Aramco", ker je vse naokrog njena lastnina.

V Dahrānu živi okoli 20 tisoč Američanov, predstavniki drugih narodnosti v Bahreinu nimajo pristopa.

V predmestju Bahreina so nastale na od sonca ožgani zemlji borne delavske naselbine. Tu žive delavci "Aramco", ki jih je približno 25 tisoč. Naselbine so razmetane in oddaljene druge od druge. Delavci vsake narodnosti imajo svojo naselbino. Tu živijo Arabci, Sudanci in Italijani. Čeprav imajo hiše v Bahreinu vse udobje, ki si ga premore danes Amerika, vsega tega ni v revnih hišah delavcev. Po dvanajsturnem delu na dan pod ubijajočo vročino se delavci komaj privlečejo domov in gre do počivat. Za svoje suženjsko delo dobi delavec 6 do 10 piastrov na dan, kar mu je komaj za prehrano. V prodajalnah "Aramco" so na prodaj vsakovrstno malovredno blago in izdelki. Delavci nimajo prostih dni, da bi se mogli prosto sprehoditi v mestu.

Delavci nimajo nobene možnosti, da bi proti takemu življenju protestirali, ker jim policija ne dovoljuje ničesar. "Zakoni" "Aramco" prepovedujejo kakršno koli delavsko gibanje in zaenkrat ne more biti tu govora o sindikalnem pokretu.

Nečloveško izkoriščanje omogoča "Aramco", da pri najmanjših izdatkih pridobivajo 2,5 milijonov ton surovega petroleja (nafta) na leto. Nedavno so ameriški geologi odkrili nove vrelce nafte na ozemlju, ki ga ima v zakup "Aramco", in sedaj se Američani potegujejo še za nadaljnje koncesije.

Že leta 1946 so se začeli Američani pogajati z Ibn Saudom za izgradnjo velikega petrolejskega cevovoda (pipe line, izgovori: pajp lajn) iz Dahrāna skozi Arabijo k Sredozemskemu morju. Lansko leto so se v tem vprašanju sporazumeli in družba "Transarabian Pipe Line" je že pristopila k delu. Dolžina tega cevovoda je okrog 2.000 km in v letu 1950, ko ima biti dokončan, bo po proračunih priteкло po njem 200 do 400 tisoč sodov nafte vsak dan. Delovni in življenjski pogoji delavcev pri izgradnji tega cevovoda niso nič boljši od onih pri "Aramco".

Džida in Bahrein sta dve oporišči ameriških petrolejskih monopolistov v Saudovi Arabiji. Od tu prodirajo na vse strani vse globlje na Arabski polotok in se ne brigajo toliko za Arabce kot za nove vrelce nafte. Revno arabsko ljudstvo se še vedno kot preje po brezmejnem puščavskem pesku s preseljevanjem težko prebija skozi življenje, kjer v rednih zelenicah v potu svojega obraza obdelava pesek, da si pridela borno letino. Sedaj je razlika samo ta, da to ljudstvo poleg zatiranja kraljevih fevdalcev občuti še pritisk ameriških monopolistov.

(Prim. dnevniki)

IZBOLJŠALI
bodo globinski ribolov. Leta 1946 je bila v Dubrovniku ustanovljena ribiška postaja kot državna ustanova, ki raziskuje možnosti za razširjenje ribolovnih področij. Na postaji so proučevali ribolov z različnimi ribiški napravami. Posebno pozornost so posvetili napravam za globinski ribolov. Na podlagi teh ugotovitev bodo poslej propagirali in pospeševali racionalizacijo globinskega ribolova.

Razen petrolejskih koncesij so si v letih zadnje vojne izposlovali Američani tudi še dovoljenje za ustanovitev in izgraditev vojaškega oporišča ZDA v Bahreinu v Perzijskem zalivu. Samo izgraditev letališča je stala 5 milijonov dolarjev.

V današnjem času je Bahrein prestolnica Američanov v Saudovi Arabiji. Z izkoriščanjem bogatih petrolejskih vrelcev tega okoliša je ameriška petrolejska družba "Arabian American Oil Company" (skrajšano ARAMCO) spremenila Bahrein v svojevrstno ameriško mesto, ki se malo loči od svojih bratov v Združenih ameriških državah.

Imajo pošto, telegraf in telefon, kino, bare, dancinje in sploh vse, kar mora imeti vsako ameriško mesto, kje v Teksasu

ali Oklahomi, vse do "specialne policije". Življenje v mestu urejajo zakoni "Aramco", ker je vse naokrog njena lastnina.



Gerda Martin, zastopnica časopisnega glida CIO, izroča ček za \$500 zastopnikom stavkujočih oljnih delavcev, včlanjenih v unijo CIO. Stavka oljnih delavcev v Californiji traja že tri mesece.

VOJKOVI V OVČJI KOŽI

Trst.—Besna gonja proti slovenskemu šolstvu, ki so jo v zboru sprožili prav vsi italijanski reakcionarni listi, se letos "odlikuje" po svoji intenzivnosti, po dobro razdeljenih vlogah med različni šovinističnimi glasilni in po silno naivni hinavščini.

Da so se letos s tako silo spravili nad našo šolo, jim je dalo gotovo povod "vzpodbujajoče" poročilo generala Aireya Var-nostnemu svetu, tristranski predlog o vrnitvi Trsta k Italiji in gotovo je tudi spor v tržaškem demokratičnem taboru vili v njihova za "italijanstvo" Trsta zaskrbljena srca nekaj novih upov. Stvar demokratičnega ljudstva je da pravilno odgovori tem računarjem, ki delajo račune brez krčmarja.

Vloge so si reakcionarni listi tudi dobro razdelili. Najmenjše so si podelili strupene naloge listi, ki spadajo v najtesnejše sorodstvo, t. j. "La Pro-ra", "Il Giornale di Trieste" in "Le Ultimissime". Značilnost vse letošnje gonje pa je, da se kažejo vsi sila "pravični" in "prijeteljski" nasproti Sloven-cem. Vendarle je ovčja koža premajhna, mnogo premajhna, da bi zakrila širlečo ovčjo dlako, zverske kremlje in divje čakane protislovenske sovraštva.

Najbolj "nedolžna" je seveda "La Pro-ra", ki v svoji krščanski pravičnosti priznava, "che ogni gruppo etnico ha diritto alle sue istituzioni culturali, scuole, com-presse", a v svoji prav jezuitski hinavščini označuje kot cilj protislovenske kampanje "di ridurre una organizzazione alla sua vera ed effettiva funzione di educare i giovani nella loro madrelingua".

Pobožna "Pro-ra" priznava celo, da tudi slovenski davki vzdržujejo šolo, ker računa, da bomo Slovenci za to izvršili—harakiri. Uničevanje slovenske šole imenuje "spolitizzare", ker pravi, da je naloga samih Slovencev, che con noi hanno convissuto pacificamente e convivono tuttora in piena armonia".

Kako ganljivo besede prave krščanske ljubljenci! Kakšna bi bila ta čudna "depolitizacija" slovenskih šol, pa ni povedala "Pro-ra", temveč je to nalogo prepustila svojemu večjemu bratu "Il Giornale di Trieste", ki sicer ponovno poudarja, da noče kratiti Slovencev njihovih šol, vendar v svojih osmih člankih (doslej), naj bi bili "documentatissimi", kaže svoje pravo lice in svoje hotenje.

"Il Giornale di Trieste" smatra svoje članke za dokumentirane, ker je imel možnost utakniti svoj nos v vse mogoče uradne podatke, da jih je lahko po tem svobodno preobračal in prikrojeval po svoji potrebi. Šolske oblasti kot celota, ali nekateri posamezniki v njej, nosijo odgovornost za to zlorabo uradnih podatkov; zato se nam zdijo najmileje rečeno naivno pisanje "Demokracije" z dne 10. t. m., ko prosijo šolsko upravo, da objavi nekatere podatke kot demanti na objavljene potvorbene trditve.

"Če iščeš svojih si pravice, pokneci glavo nosi. Poniznika ves svet tepta; zhtevaj, nič ne prosil!"

Ali ni napisal te besede neki slovenski starejši pesnik, ki ni bil niti komunist niti prekučuh?

Slovenska šola pa je naša pravica, zato ne bomo nič prosili in moleovali. Zahtevamo to, do česar imamo polno pravico in ne bomo odnehal od svojih zahtev nikdar.

njim drugi listi, zlasti "Emancipazione" in "Ultimissime", hočejo izpodkopavati slovensko šolo s celo kopico "argumentov". Privlekli so na plan pripovedko o favoriziranju Slovencev po pokojni Avstriji, pravičnost, predfašistične Italije, politične, imperialistične naloge slovenske šole, ilegalnost in celo misterioznost iste. Zaganjajo se v posebno besnostjo se zaganjajo v slovenske učence in dijakke, ki jih kot neka tajna policija iščejo vsepovsod in jih končno kar preko 400 proglasijo kot "irreperibili" (nedosegljivih), svedea, saj je celo 286 dijakov, ki stano-juje v zgornji okolici "abitate sul'altipiano". Nezaslišano!

Mi nimamo na razpolago uradnih podatkov, ker nismo napravili nikakršnega spopazovanja niti z Barago niti z njegovimi nasledniki, kot je v svoji fantaziji odkril "Giornale di Trieste". Zato bodo naši odgovori na vsa zgornja poglobila morda malo zakasneli, toda krščanski možje okoli "Pro-re" in "Giornale di Trieste" ter napredni "mazzinijevi" pri "Emancipazione" naj bodo prepričani, da bodo naši podatki bolj dokumentarni kot so njihovi "documentatissimi".

Mnogo tiskarskega črnila so morali potrošiti, da so končno v III. članku v "Giornale di Trieste" na kratko povedali, kako mislijo nuditi "un'amichevole servizio all'altra entità etnica onde contribuire così a rinsaldare gli amichevoli rapporti fra i due gruppi che qui devono convivere". ("Emancipazione" 18. IX.). To prijateljsko ljubez-ni "Giornale" rad izkazal takole:

"La scuola slovena deve essere ricondotta alle sue legittime proporzioni tenendo presente, che prima del 1914, ossia al tempo dell'Austria austrica degli slavi fedelissimi, a Trieste esistevano scuole slovene a Barcola, Rolano, Guardafiume, S. Giovanni, mentre per gli studenti medi e superiori esisteva nella città propriamente detta la sola scuola privata gestita dalla Cirillo e Metod in via Montecchi".

Znamenitemu "dokumentarnemu" piscu "Giornalovih" član-kov za danes samo še to:

1. Če že lažete, ne lažite tako na debelo. Ciril Metodova šola v ulici Montecchi ni bila v času Avstrije niti srednja niti višja, temveč le osnovna. Šele z odredbo ministra za prosveto in bogocastje št. 27660 z dne 21. oktobra 1916 je bilo dovoljeno Družbi sv. Cirila in Metoda prenosovati tri višje razrede v meščansko šolo tako, da se vsako naslednje leto odpre en razred.

2. Ciril-Methodova šola je sprejemala eno tretjino slovenskih osnovnošolskih otrok v Trstu, ker niti slavna Avstrija "tu-trice degli slavi" niti magistrat ni hotel odpreti v mestu slovenske šole.

3. Prav tako smo zaradi obojestranske "ljubezni" ostali brez slovenskih srednjih šol razen privatne dvorazredne trgovske šole.

4. Ta doba je za nami in tr-

Enotnost Slovencev trn v peti šovinističnem taboru

Kako bodo izšli iz občinskih volitev demokratjani?

Gorica.—Bližajoče se občinske volitve so dale goriskem listom povod, da so o tem napisali že marsikaj. "Il Lunedì" je v svoji zadnji številki posvetil volitvam kar dva dolga članka. Iz obeh je razvidno, kako jih vznemirja in zbada dejstvo, da gredo Slovenci na volitve s svojo lastno kandidatno listo. Nič manj jim ni žal za to, ker se italijanske nacionalistične in šovinističnega tabora niso zedinile v edinstveni blok, da bi tako laže in enostavneje nastopile proti Slovincem. Za tako enotno listo so se okoli lista "Il Lunedì" ogrevali že od vsega početka in prav v ta namen celo dosegli odgoditev volitev. Vsi in vse jim je šlo na roko, kljub temu jim je nert splaval po vodi. In danes čujemo njih jadikovanja, češ da so v Gorici, v tem "najbolj italijanskem" mestu, sposobni elementi raztreseni kar po šestih kandidatih listah.

Igra z odgoditvijo občinskih volitev je že zastarela. Da je bila naperjena izključno proti Slovincem, tudi ni več nobena skrivnost ali novost. Vedelo se je, da so se Slovenci vestno pripravljali že za prvi razpisane volitve, zato so jim nekateri hoteli z nenadno odgoditvijo prekrizati račune misleč morda, da ne bo DFS uspela o pravem času pripraviti podpise predlagateljev in izjave kandidatov. Toda volja slovenskega prebivalstva je bila močnejša, mi smo storili svojo dolžnost ter ponovno pokazali odločnost, zrelost in samozavest.

In pogledimo, kaj dalje piše ponedeljski list. Krščanska demokracija je na državnozborskih volitvah 18. aprila odnesla veliko večino, ker—tako pravi list—je grozila takrat Italiji smrtna nevarnost s strani komunistov. Takrat so meščani volili De Gasperijsa in njegovo stran-ko, da obvarujejo Italijo reče nevarnosti. Danes pa se je položaj nekoliko spremenil in gotovo ne bo odnesla demokrati-janska lista v Gorici toliko glasov kakor aprila. In to zaradi tega, ker demokratijski niso držali obljub, ki so jih na široko sipali v volivni kampanji; po zmaji so pozabili na Italijo in bolj cenijo svoje strankarske koristi. Na prihodnjih volitvah bo spregledalo mnogo tistih, ki so prej slepo verovali v obljube, a so ostale prazen nič.

To vse drži. Star pregovor pravi, da vsaka šola nekaj stane. Bližamo se administrativnim volitvam, na katerih se bo odloči-

žaki Slovenci bodo odsej imeli slovenske osnovne in srednje šole po svoji lastni potrebi.

In to kljub žolčni protisloven-ski gonji, kljub temu, da zape-ljani učenci vračajoči se iz let-nih kolonij pojejo:

Se i s'ciavi vol le scola, che i vadi a Lubiana...

"Giornale di Trieste" in z Vidite, ne poudemo v Ljubljano in šole bomo imeli. To pa zato, ker ste vi prespali ono zgodovinsko dobo, ko smo mi nehali biti—s'ciavi. D. P.

lo, kako in kdo bo tudi nas Slovence zastopal v občinskem svetu ter kako se bo upoštevala naša slovenska beseda. Se bodo obljubljali na desno in levo vse mogoče, kakor pred državnimi volitvami, le da se jim posreči premetiti najvežje in neznatnejše; da odzamejo kar se da slovenskih glasov slovenskim kandidatom. Vedeti moramo, da izvoljeni občinski svet ne bo upošteval naših teženj in potreb, ako ne bomo Slovenci v njem zadostno zastopani. DFS je predložila listo poštenih in ugodnih mož, za katere smo gotovi, da se bodo znali ob vsaki potrebi postaviti v obrambo koristi našega življa.

Znanstvena borba proti toči

Ljubljana.—Kar je bilo več-raj utopija, postaja dandanes resnica; zdelo se je, da človek ne bo mogel nikdar vplivati na vreme, ki bo ostalo vedno nezanesljiv činitelj v njegovih računih. V deželah s planskim gospodarstvom je pa boj proti naravnim elementarnim silam popolnoma konkretna naloga znanosti, zato je povsem jasno, da tudi resno razmišljajo, kako bi vplivali na vreme. To bi bilo največjega pomena za kmetijstvo. Tudi v naši ljudski državi znanost ne zanemara te nove naloge. To dokazujejo uspešni poskusi, ki so jih začeli v boju proti nevihtnim oblakom, da bi načrtno razganjali oblake, ki prinašajo točo.

Toča povzroči vsako leto veli-kanško škodo v kmetijstvu. V stari Jugoslaviji so nekateri zagovarjali uvedbo zavarovanja proti toči. Toda zavarovalnice so se upirale uvedbi tega zavarovanja, ker je bil "riziko" prevelik, za visoke premije se pa kmetje niso mogli zavarovati. Zda pa imamo tudi pri nas zavarovanje proti toči. Zavarova-nje omogoča, da kmet prejme odškodnino za uničeni pridelek. Toda škoda, ki je zaradi tega nastala v kmetijstvu in vsem gospodarstvu, s tem ni mogoče povrniti. Na pomoč je morala priskočiti znanost. Prof. Marko Milosavljevič je že v stari Ju-goslaviji proučeval znanstveno vprašanje boja proti toči. Tedaj pa oblasti niso pokazale nobene-ga zanimanja za takšno znanstveno delo. Prof. Milosavlje-vič se je šele zdaj lahko posvetil neoviranemu in temeljitemu delu, ko mu nudijo oblasti vsu podporo. Initiator je Državni zavarovalni zavod, ki stremi, da bi kmetje dejansko zavaroval pred točo.

Prvi poskusi so bili uspešni. Nevihtne oblake, ki imajo značilno kopasto obliko, razganjajo s pomočjo letala. Iz letala raz-pršajo v oblak ogljikovo kislino, ki povzroči, da se hlapi ali le-dene krogljice spremenijo v snežinke. Tako začne snežiti. Snežinke v nižji, toplejši zračni plasti skopijo. Izkazalo se je, da bo mogoče s pomočjo meteo-rološke službe in letalstva v velikem obsegu razganjati neviht-ne oblake. Poskuse nadalju-jejo.

HIŠNO ČISCENJE—od poda do stropa—Hitro!



Lahko strimlinate! De luxe v vseh ozi-rih! Ta novi G-E "Airflo" čistilec je odgovor vsem vašim hišnim čistilnim potrebam! Dolge raztegnjene cevi in hodi dosežejo od poda do stropa—svači čistilnik prahu—drstici—velik teleskopičen žakel, ki se lahko izpraznjuje. Popolna skupina čistil-nega orodja.

Oglejte si se danes! Primerjajte! Videli boste kakaj se vrednosti tega G-E "Airflo" ne da prenesti.

MEDEN ELECTRIC APPLIANCES

1804 West Cermak Road - Phone Seeley 3-7838

Mi vzamemo pri nakupu v zameno na račun vaš stari čistilec.

Odprto v ponedeljek in četrtek do 9 ure; ob sobotah do 8 zvečer.

MILTON MEDEN, lastnik

MAVRICA

WANDA WASILEWSKA
iz rusčine prevedla VERA BRNČIĆ in MILE KLOPČIČ

(Nadaljevanje)

—Kdaj bo končno pripravljen transport žita? —je vrgel nenadoma in se sklonil naprej. Župan se je stresel in stisnil glavo med ramena.

—Delam, kar morem, razbijam si glavo—to da žita ni.

—Kako to, da ga ni? Vas ima tri sto hiš, letina je bila letos odlična, pa da ne bi bilo žita? Skrilil so ga!

Župan je žalostno vzdihnil.

—Gotovo so ga skrili...

Pokazal je snežni vihar, ki je divjal zunaj.

—Kod naj iščemo ob takem vremenu? Kdo bi tu kaj našel?

—Lahko bi našli—je odsekal kapetan.—Treba je samo pošteno iskati, gospod Gaplik, pošteno iskati... Sedite.

Župan je oprezno sedel na rob stola.

—Nezadovoljen sem z vami, do skrajnosti nezadovoljen. Prav za prav sploh ne morem razumeti, zakaj so vas pripeljali s seboj, zakaj so vas poslali sem... Menim, da bi bilo bolje, če bi našli domačina... V tem mesecu dni se niti seznanili niste z ljudmi. Ali sploh veste, kdo vse živi v tej vasi?

V županovih očeh se je užgala iskrica veselja, potrdil je in hitro prikimal s svojo drobno, plešasto glavo.

—Seveda se nisem seznanil... Vas je velika, in kdo bi se z menoj... Domačinu bi bilo laže, seveda bi mu bilo laže...

Kapetan se je zibal na stolu.

—Aha... Vam torej ne ugaja bogve kako vaša služba, kaj?—je vprašal zvijačno.

Gaplik je siskal v rokah kučmo in molčal.

—Tako, tako... Nikar ne pozabite, da bi vas bili lahko rdečearmeji ustrelili, ali pa, še huje, da bi vas kmetje nabodli na vile... Življenje dolgujete nemškimi oblastem in zato morate izvrševati, kar zahtevajo nemške oblasti, zlasti ker ne zahtevajo tako mnogo, ali ne?

Kmet je vzdihnil.

—Lotevate se posla brez navdušenja... Boljševiki so vam odvzeli zemljo, vrgli v zapor, in mi smo mislili, da boste storili vse, kar je v vaših močeh. V resnici pa niste storili ničesar. Samo to imamo, kar se mojim vojakom posreči izsiliti po vasi, uspehov vašega prizadevanja pa sploh ne vidimo... Tudi poročil od vas skorajda ne dobivamo.

—O tisti Kostjukovi sem vendar jaz poročal...

—Skušal se je rešiti s tem edinim svojim uspehom. Slučajno je slišal za Oleno, ko se je plazil za hišami v komandanturo.

Werner se je namršil.

—No, dobro, kaj še?

—O učiteljci... je zajecjal Gaplik.

—Prav, o učiteljci. Toda to je zelo malo, razen tega pa bo treba stvar še preiskati.

—Domačinu bi bilo laže...

—Nikar mi ne solite pameti z domačini. Seveda bi bilo laže, toda kje naj ga vzamemo, domačina? Tri sto hiš in tri sto družin v kolhoz! Niti enega zasebnega gospodarstva! Zemlja odvzeta graščakom, ljudje pa, saj sami veste... Ravščina, mizerija, ki se je le po zaslugi boljševikov dokopala do zemlje! Večinoma bivši poljski delavci! Kje boste tu dobili kakega človeka?—se je razjezil Werner in treščil s pestjo po mizi.—Prizadevati si morate, storiti morate svojo dolžnost, sicer vas bom drugače potpal, Gaplik. Dajem vam tri, no pa naj bo, dajem vam štiri dni, toda žito mora biti! Vojsko moramo hraniti, vojska ne bo krčkala od lakote zato, ker vi ne znate ravnati s kmeti.

—Sam sem brez moči—je mračno rekel Gaplik.

—Potrebna je pomoč vojske.

—Sem vam kdaj odrekel pomoč? Če vam bo potrebna pomoč, vam bom pomagal, a tudi vi sami storite kaj, domislite se česa...

—Prav, potuhtal bom načrt in vam poročal.

—Prav, prav, samo ne premišljuje predolgo. Ne pozabite, v štirih dneh! In kar se tiče tistega fantalina... Krivci se morajo najti, morajo, sicer boste odgovarjali vi. Tudi za to imate štiri dni časa!

Okrnil se je k oknu. Zunaj je divjal snežni metej, sneg se je vrtinčil, hiša je škripala in pokala v borbi z viharjem. Gaplik je razumel, da je pogovor končan. Ponižno se je poklonil kvadratnemu kapetanovemu hrbtu in odšel.

Šele na cesti se je upal pokriti. Stopal je stiskajoč glavo med rameni, in brezupno premisljal, kaj naj vendar stori, da bi končno izsilil žito iz uporne vasi. V snežnem vrtincu se je skoraj zaletel v človeka, ki mu je prihajal nasproti. Siv starec ga je pozorno pogledal, ko pa ga je spoznal, je zaničljivo pljunil in zavil s ceste k hišam.

Gaplik se je hitro prebil do doma, potegnil iz predala papirje, sklonil se je nad mizo in začel pisati načrt za odredbo. Sklanjal je glavo zdaj na desno, zdaj na levo, čakal, prečrtaval in vzdihoval. Motil ga je veter, ki je zavijal zunaj, neprestano ga je mučil spomin na strogi kapetanov glas, in nič manj strašni spomin na obraze tukajšnjih kmetov. Potil se je, otiral svojo plešo, ker si je bil v svesti, da igra svojo zadnjo karto, da bo končno moral ustreči Wernerju, da bo končno moral zlomiti odpor kmetov.

Vas je ležala tiha, molčeča, v oblakih snega, ki jih je bičal veter. Ljudje so tičali v hišah in poslušali, kako tuli zunaj veter. Samo starega Jevdokima Ohabko je samota tako mučila, da se je neglede na vihar odpravil k sosedom.

Borec se z besnim viharjem, se je prebijal vzdolž ograje pri Maljukovih in dolgo otresal škornje ob prag. V hiši se ni nihče zganil. Jevdokim je potkal in ne da bi bil počakal na odgovor, odprl vrata. Vanj so strmeli trije pari oči, otrplih od groze.

—Kako je z vami?

Maljučiha je hlastala z ustnicami za zrakom. Srce ji je besno razbijalo.

—Ste vi dedek Jevdokim?

—Kaj ne vidite, da sem jaz? Kaj ste se tako ustrašili?

Ni odgovorila. Jevdokim je stal in se nasmehoval na palico.

—Kaj me ne boste povabili, naj sedem? Ste uvedli nove navade? Kaj?

—Bolje bi bilo, da se ne usedete pri nas, bolje bi bilo, da sploh ne zahajate k nam—je tiho rekla.

—Zakaj pa?

Zmignila je z rameni. Starec je zamahnil z roko in sedel na klop pod oknom.

—Kaj pa ti, je, Galina, si zblaznela ali kaj? Kaj pa tako sedite? Kje je Miška?

Mala Zina je nenadoma zajokala na ves glas.

—Kaj pa ti je?

—Tiho, Zina, ne joči—je trdo rekla mati.

Jevdokim se je popraskal po glavi.

—Kakšen vihar je, da je kar groza, zidovi pokajo, dolgčas je sedeti doma sam... No, sem si mislil, da stopim k sosedovim.

—Ah, dedek, sosedje so danes žalostni... je vzdihnila Maljučiha.

Opri se je na roke, ki jih je bil prekrizal na ročaju palice, in pozorno pogledal ženo.

—Da se ni pri vas kaj pripetilo, kaj? Kje se pa Miška potepa ob takem viharju?

—Miše ni, dedek...

—Kako ni? Kam pa je šel?

—Nikamor ni šel... Nemci so ga nocoj ustrelili.

Siva glava je vztrepetala.

—Miško so u-stre-li-li? Kaj pa govoriš, žen-ska?

Stisnila je roke, da so kosti zapokale.

—Saj ste slišali... Nesel je Oleni v skedenj kruha, pa so ga u-stre-li-li...

(Dalje prihodnjič)

rodovi željbarjev, ščetarjev, usnjarjev, klobučarjev in drugih rokodelcev. Tu so bili najvažnejši sejmi in tudi največji sejmi spodnje Koroške; prvoseptembrski letni sejem v Pliberku je bil prej v Guštanju, dokler niso nekoč Pliberčani Guštančanom ukradli sejmskega patenta in s tem pravico sejma zvičajno prenesli v Pliberk.

V preteklem stoletju, ko se je v teh krajih pričela prebujati slovenska narodna zavest, je bil trg Guštanj znan kot nemški otok. Kljub temu pa je imel v svojem grbu lipo. In prečudno tudi to, da je že takrat najvplivnejši tržan, patricij Čebul, imel pri stari trški gardi slovensko komando.

"Riti proti lipi!" je vpil nad nemškimi in nenemškimi tržani, ko je hotel, naj se vrsta obrne na drugo stran.

Šele mnogo let kasneje je prišel na vrsto "Kehrt euch!"

Danes je cehovske slave že davno konec; zastava trike garde ter magistratni pečat z lipo v sredi ležita med staro občinsko šaro. Potomci nekdanjega strumnega poveljnika Čebula pa se borijo na nemški strani za življenjski prostor.

Še danes je Guštanj poln prepleh koticov, dasiravno je lepih, starih hiš zmeraj manj. Harmonična zaokroženost, h kateri sta včasih pripomogla vsaka stavba in vsak plot, se izgublja, vanjo pa se vrvajo neokusna, modernizirana popravila, ki kvarijo staro lepoto. Le narava okoli trga se še drži starega. Meža ter dva potoka, ki se v trgu izlivata vanjo, ga napolnjujejo z večnim šumenjem svojih voda in tesni begovi ga varujejo skoraj od vseh strani.

Da je ta kraj resnično lep, bi nam moglo potrditi tudi to, da so ga včasih kar tri plemiške družine izbrale za prebivališče.

Enega teh sedežev je zgodovina že izbrisala, to je grad, o katerem smo govorili pri vzhodu v trgu. Na vzhodni strani, tik nad zadnjimi hišami stoji graščina Javornik. Stari, prvotni grad je včasih stal malo višje na hribu nad "votlo pečjo", toda že za Valvasorja je bil razvalina in le kup kamenja pričal še danes o njegovem obstanku.

Pravijo, da je od tega gradu, čigar potomci "von Jabornegg" še danes živijo neke na Koroškem, šel podzemeljski prehod do gradu Šrotenek pod Uršljo goro, ki se je včasih imenoval Kačji grad. Tega prehoda do danes še niso odkrili, res pa je, da veže oba gradova star trdnjavski sistem, ki še ni izginil in ki ga ljudstvo imenuje "turški okopi".

Ta sistem sestoji iz globokega rova in iz deset še vidnih, velikih, mestoma globokih okroglih okopov, od katerih je največji oni na Prežihovem vrhu, ki nosi ime "tabor". Ta trdnjavski pas je zapiral pot iz Štajerske na Koroško. Če danes opazujete te stare naprave, ti stopi pred oči bridka zgodovina naših podložniških prednikov, in skoraj ne moremo razumeti, kako so mogli prekopati toliko zemlje. Kljub tem okopom so turške vojske večkrat hrule po teh krajih. Pri cerkvi svetega Mohorja, ki stoji sredi takega okopa, sta še danes dve orjaški, stari lipi od treh, ki jih je turški poveljnik zasadil v spomin na čas, ko je taboril.

O moči javornikove ter šrotenške graščine ne pričajo le okopi in spominska kapelica, temveč tudi še druge priče. Pri Šroteneku se vidi v zidovju vdolbina, v kateri bi človek ne mogel niti dobro sedeti niti dobro ležati, v kateri pa je po ust-

Christmas Seals Back Science



nem izročilo prečepel podložni kmet Prežih celih sedem let zato, ker je graščaku ukradel divjega merjasca...

Iz arhiva javorniške graščine, v katerega je že po svetovni vojni guštanjski trgovec Brundula zavijal špeh in klobase, si se pa mogel črno na belem poučiti o socialni zgodovini meziških prebivalcev. Še meni je ta trgovec leta 1922 zavil kos papirčane slanice v papir, na katerem je bilo v nemškem jeziku zapisano: "Smerečnikova kajža mora gradu Javorniku vsako leto oddati: za veliko noč 30 jaje in enega kopuna, za božič pa 15 jaje in eno kuro..." Papir je bil več kot dve sto let star.

Pri Smerečnikovi kajži je bilo le toliko sveta, da je mogel podložnik ob svojem prerediti eno samo kravo. Kako čudo, če je cerkev ravno pred velikonočnim in božičnim praznikom uvedla štiridesetdanski oziroma adventni post!

Tretji grad Ravne stoji na južnozahodni strani trga. Kakor je grad Javornik povezan s preteklostjo s celo vrsto legend in pripovedk, se o zgodovini tega tretjega gradu ne ve nič podrobneje. Kvečjemu to, da so predniki sedanjih lastnikov pred več ko stoletjesetimi leti pokupili majhne kovaške luknje ob Meži pod gradom in iz njih v teku časa napravili tovarno jekla in železa.

Medtem ko je Javornik, grad fevdalne gosposke, propadal, se rušil, izgubljal grunt za gruntom ter naposled postal navadna večja kmetija, je moč gradu Ravne rasla, se večala, se širila na vse strani, dokler ni segla dle, kakor je segel odmev treskanja tovarniških tlačnih kladiv—dokler ni grad zagospodoval nad prostranejšim ozemljem, kakor je površina same meziške doline.

Zakon napredka je naposled začel krhati tudi njegovo moč: tovarna pod gradom se je po vojni spremenila v delniško družbo, velikansko posestvo pa je začela glodati tako imenovana nacionalizacija. Objubljena agrarna reforma je strašila okrog gradu, kajti številni, zemlje lačni najemniki in drvarji so to obljubo vzeli zares...

ji. Pred hišo je veličanska kamnita klop, napravljena iz lepo okrašenih rakve iz rimske dobe. Zgoraj na hribu je namreč nekoč stal rimski kastel. Zagrado sam in hribček, na katerem stoji cerkev svete Barbare, je ovit v celo kopo pravljic in legend. Znana je pravljica o gradu, o jezeru, o grajski devici, ki se ni marala poročiti, kakor je želel graščak, in se je vrgla v jezero; tam, kjer so jo našli, stoji danes kapelica.

Vse to ozemlje, tako zavito v pravljico preteklost, leži danes pred menoj z vso svojo okrutno goloto vsakdanjega življenja. Tu je tovarna za lepenko, katere temelji so zgrajeni iz razvalin rimskih utrd. Dva brata sta bila na Selah nad Kotljami; eden je dobil domačijo, drugi pa je šel delat na prevaljske planje kot težak. Tisti, ki je dobil domačijo, jo je v nekaj letih zapil ter postal dninar, oni pa, ki je bil dninar, je postal trgovec, hišni posestnik, restavrat, veleposlanik, industrijec. Ta je postavil to tovarno za lepenko.

Prevaljam pravijo dolga vas. Pred petdesetimi leti so tukaj demontirali obširne planje in valjarne ter jih prenesli v Donawitz na Gornje Štajersko. Tukaj je pognala ena izmed korenin današnje nemške monopolistične težkoindustrijske družbe "Hermann Göring-Werke". Tisoči delavcev so se preselili, ostale pa so razvaline planžarskih poslopj ter upokojenci.

Takrat je Prevalje prvič vrag vzeli.

(Dalje prihodnjič.)

22 SHOPPING DAYS LEFT



"PROLETAREC"

Socialistično-delavski tednik
Glasilo Jugoslovanske soc. zveze
in Prosvetne matice. Pisan v
slovenskem in angleškem jeziku.
Štane 33 za celo. \$1.75 za pol.
\$1 za četrt leta.

NAROČITE SI GA!

Naslov:

PROLETAREC

2301 South Lawndale Avenue

CHICAGO 23, ILL.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

"PROSVETA"

2357 S. LAWDALE AVE.

Chicago 23, Ill.

Vaša naročnina na "Prosveto" je potekla z dnem...

V slučaju, da je od strani upravitelja kakšna pomota, nas takoj obvestite, da se lasa popravil Z bratskim pozdravom ZA UPRAVO "PROSVETE"

CENE LISTU SO:

Za Zdrav. drzavo in Kanado \$2.00	Za Chicago in okolice je...
1 tednik in...	1 tednik in...
2 tednika in...	2 tednika in...
3 tednika in...	3 tednika in...
4 tednika in...	4 tednika in...
5 tednikov in...	5 tednikov in...

Za Evropo je: Dnevnik \$11.00 — Tednik \$2.50

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebne veste denarja ali Money Order v plačilo in si naročite Prosveto, list, ki je vaš lastnik.

Prištetni se sme le ene člane in družine, ki to dovolijo in ki žive ali stanujejo na enem in istem naslovu.

V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov, ki so prištetni, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in ne zahteva sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, te takoj naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vsto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelj znižati datum za to vsto naročniku ali pa ustaviti dnevnik.

PROSVETA, SNPJ, 2357 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Priloženo pošljite naročnino za list Prosveto vsto \$

1) Ime... Čl. družine št...

Naslov... Čl. družine št...

Ustavite tednik in ga pošljite k moji naročnini od sledočih članov moje družine

2) ... Čl. družine št...

3) ... Čl. družine št...

4) ... Čl. družine št...

5) ... Čl. družine št...

Mesto... Družina

Nov naročnik... Star naročnik

Kadar se preselite, vselej naznanite svoj stari in novi naslov

OD KOTELJ DO BELIH VOD

Prežihov Voranc

(Nadaljevanje)

Ker se je zadel svojih pravic spril z duhovsko gosposko, so ga postavili pred plemiško sodišče v Nemškem Gradcu. To ga je spoznalo za krivičnega in ga obdolo na poljub železne device. (Eiserne Jungfrau, srednjeveško mučilno orodje.) Devica ga je pa prehudo stisnila in začel je že domov grede umirati. Pripeljali so ga pod grajski hrib, kjer je izidilni ravno na mestu, kjer stoji še dandanes spominska kapelica. Ze s poti je poslal na grad ukaz, da morajo podložni kmetje za njegov prihod zaklati toliko svinj, da se bo mogel okopati v topli svinjski krvi, kajti le to da ga lahko ozdravi. Ko je vprega prišla pod grad, so kmetje, ki so začeli klati svinje, delo ravno končali. Tedaj so na dvorišče pripeljali mrtvega graščaka. Zadel tega ta kapelica ni le spomenik umrlemu trinogu, temveč tudi spomenik suženjstvu njegovih podložnikov.

Malo dalje od tega spomenika je "votla peč", skozi katero se dandanes teče hudournik Meža. V starodavnih časih ni bilo tako globokega korita, temveč sta se tu spajala Tolsti vrh in Javornikov hrib z mnogo višjim naravnim nasipom. Za njim se je razprostiralo veliko jezero, ki je segalo še tja mimo Prevalj in pokrivalo vso kotlino, kjer leži danes trg Guštanj in druge okoliške vasi. Trska cerkev ter ona na Farni vasi imajo še danes priimek: "na jezeru". Toda Meža, ki se je svoje dni s slapom iztekala iz jezera, si je v teku tisočletij izjedla globljo strugo, dokler se jezero naposled ni odteklo. Danes je le še "votla peč" vidna in romantična priča tega tisočletnega procesa.

Brž ko imaš "votlo peč" za hrbtom, se začne soteska zopet širiti, hkrati pa zagledaš pred

njo prelepo lego trga Guštanj. Preden prestopimo most, gremo mimo hlevov Jagrove gostilne, ne vedoč, da je tu še pred dobrih sto leti stal mogočen grad Grünbichl. Tu so se do poslednjega časa držali še lutrovske predikanti, dokler jih koroški deželni stanovci niso izgnali ter so se umaknili v Slovenjgradec. O gradu nam iz tistih časov ni ostalo nič zapisanega. Grad sam se je sesul v Mežo.

Onstran mostu se že začne trg Guštanj. Stara, silno stara reč; če bi se o domoznanstvu vodila kakšna knjiga, če bi spomini segali še preko jubilejev požarnih bramb, bi trg že davno lahko obhajal sedemstoletnico ali osemstoletnico svojega obstanka, če ne več. Od ustanovitve dalje je bil last koroških plemičev Auffersteinov, Sponheimov in drugih, dokler ni dobil svojih lastnih gospodskih pravic, lastne uprave, lastnega sodstva.

Guštanj je bil dolga stoletja središče rokodelstva in cehovstva ne samo meziške doline, temveč velikega dela spodnje Koroške. Tu so živeli stoletni

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTER

2357-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois

TEL. ROCKWELL 4904